

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ГЕОПОЛІТИКА”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

МАУП

Підготовлено кандидатом географічних наук, в. о. професора кафедри країнознавства *А. Г. Гольцовим*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин (протокол № 2 від 09.02.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Гольцов А. Г. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Геополітика” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 50 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, зміст самостійної роботи з дисципліни “Геополітика”, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Геополітика” є важливою складовою циклу дисциплін професійної та практичної підготовки фахівців зі спеціальності “Політологія”. Вивчення дисципліни має на меті глибоке усвідомлення студентами теоретичних основ геополітики, сутності геополітичних процесів у сучасному світі, особливостей геостратегії провідних держав світу, а також української геополітики.

Головним завданням при опануванні студентами навчальної дисципліни є вивчення таких основних питань: поняття про геополітику як міждисциплінарну наукову дисципліну, особливості її об’єкта, предмета, методів і функцій; головні категорії геополітики, її закони, геополітичні епохи; геополітична свідомість та її вияви; розвиток геополітичних ідей у давню епоху, Середньовіччя та в Новий час; провідні теорії класичної геополітики; провідні школи і теорії сучасної геополітики; геополітична структура сучасного світу; геостратегія на міжнародній арені провідних держав світу; виникнення, розвиток і проблеми врегулювання геополітичних конфліктів у сучасному світі; формування української геополітичної думки, геополітичні концепції іноземних вчених щодо України, основні проблеми геостратегії України на міжнародній арені.

Внаслідок засвоєння навчального курсу студенти повинні вміти: визначати тенденції розвитку геополітичної ситуації у світі в цілому та окремих його регіонах; аналізувати геополітичне положення окремих держав світу; виявляти фактори, що впливають на зовнішню політику держави; визначати головні напрями геостратегії держав на міжнародній арені; аналізувати передумови і фактори сучасних геополітичних конфліктів, різноманітні аспекти їх врегулювання; прогнозувати перспективи розвитку геостратегічних векторів зовнішньої політики України.

Самостійна робота спрямована на формування у студентів як вмінь і навичок навчальної діяльності, так і професійних знань, якостей, умінь тощо. Студенти мають засвоїти основні навички не лише самостійної навчальної, а й науково-дослідницької та практичної роботи. Самостійна робота сприяє розвитку мотивації для навчання студентів. У процесі самостійної роботи з дисципліни “Геополітика” студенти мають поглиблювати свої зна-

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ння навчального матеріалу, який вивчався під час аудиторних занять. Крім того, у процесі самостійної роботи студенти опановують знання з тих питань, що не розглядалися під час лекційних занять.

Вивчення курсу передбачає здобуття навичок наукової організації навчальної діяльності студентів: ознайомлення студентів із класифікацією основних джерел і літератури, ознайомлення з основними рекомендаціями щодо ведення конспекту лекцій, вимогами до написання реферату і контрольної роботи; курсових, кваліфікаційних і дипломних робіт і порядком їх захисту.

У процесі самостійної роботи студенти засвоюють лекційний матеріал, готуються до семінарських занять. Студенти опрацьовують наукову літературу з окремих тем, зокрема вивчають наукові монографії з геополітики, а також статті зі збірок наукових праць, періодичних видань. Здійснюється робота з бібліотечними каталогами, довідковою літературою (енциклопедіями, словниками, статистичними довідниками тощо), де міститься різноманітна інформація з геополітичних питань. Студенти конспектують рекомендовану літературу з навчальної дисципліни, створюють хронологічні таблиці, готують повідомлення на семінарські заняття, виконують інші завдання. Опрацьовуються нові надходження літератури та періодичні видання, відслідковуються публікації з геополітичної тематики у пресі. Конспектуючи рекомендовану літературу, студенти не лише опрацьовують найважливіші джерела та наукові праці, а й оволодівають науковим понятійним апаратом, навичками та вмінням конспектування.

У процесі самостійної роботи з навчальної дисципліни студенти виконують не лише стандартні, а й творчі індивідуальні завдання за власним вибором. Індивідуальна творча робота студента оформляється у вигляді реферату з певної наукової проблеми, що повинен містити систематизоване викладення сутності проблеми, фактичний матеріал, обґрунтовані висновки, список використаних джерел. Від студента вимагається ретельна робота з різноманітними джерелами інформації, збирання необхідних даних, їх аналіз і систематизація. Студент здобуває і вдосконалює вміння та навички творчої, науково-дослідницької праці, привчається до належного оформлення результатів дослідження. Підготовлені студентами реферати відкрито захищаються

перед студентською аудиторією. На основі кращих рефератів можуть бути підготовлені доповіді на студентську науково-практичну конференцію. Студенти можуть також готуватися до дискусій і круглих столів з проблем політології, геополітики, міжнародних відносин. Крім того, студент може здійснити огляд журналу чи кількох журналів, огляд певної групи публікацій у науковій літературі, аналіз окремої монографії чи журнальної статті.

У процесі проведення семінарських занять здійснюється поточний контроль, який має на меті перевірку системності, ефективності самостійної роботи студентів. Під час рубіжної атестації, що проводиться на денній формі для активізації систематичної роботи студентів і підвищення якості навчального процесу, також враховуються оцінки, отримані студентами за самостійну роботу протягом вивчення відповідного змістового модуля навчальної дисципліни. Семестровий контроль з дисципліни “Геополітика” проводиться у формі усного іспиту за питаннями, які своєчасно доводяться до відома студентів. Для глибокого усвідомлення студентами сутності екзаменаційних питань необхідні додаткові знання, здобуті ними у процесі самостійної навчальної діяльності. При виставленні підсумкової оцінки враховуються результати самостійної роботи студентів.

З метою забезпечення ефективної самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни “Геополітика” проводяться також індивідуальні консультації. Консультації надаються студентам у таких випадках: якщо студент недостатньо добре зрозумів зміст навчального матеріалу, який був викладений на лекціях; коли у студента виникли труднощі під час самостійної роботи з літературою при підготовці до семінарських занять; якщо студент за різних причин пропустив навчальні заняття, і в нього виникли труднощі під час самостійного опрацювання навчального матеріалу. Крім того, індивідуальні консультації можуть надаватися студентам з приводу виконання творчих дослідницьких завдань, якщо, наприклад, виникають проблеми з відбором необхідного матеріалу, його аналізом і систематизацією, оцінкою різних точок зору на ті чи інші процеси, оформленням реферату тощо.

Організація самостійної роботи студентів передбачає систематичне використання навчальних матеріалів аудиторних занять, а також підручників, навчальних посібників і різноманітних

джерел геополітичної інформації: енциклопедій, довідників, статистичних збірників, наукових монографій і статей, науково-популярної літератури тощо. Доцільним є також використання різноманітної інформації з мережі Інтернет.

Вимоги до реферату:

- загальний обсяг реферату повинен бути в межах 15–20 сторінок, надрукованих на аркуші формату А4 шрифтом 14 (New Roman) через півтора інтервали; реферат може бути також чітко та розбірливо написаний від руки;
- за структурою реферат має містити такі складові: титульний аркуш, короткий вступ, основну частину, висновки і список використаних джерел;
- вимоги до оформлення титульного аркуша: згори — назва навчального закладу і профільної кафедри (міжнародних відносин); нижче — тип роботи (реферат), назва навчальної дисципліни, назва реферату; ще нижче, праворуч, — прізвище автора та номер групи, в якій навчається студент, науковий ступінь, звання та прізвище керівника; унизу сторінки — назва міста, в якому знаходиться навчальний заклад, і рік написання реферату;
- у вступі необхідно стисло обґрунтувати актуальність вибору теми індивідуальної творчої роботи, визначити її мету та завдання, дати стисло характеристику джерел, використаних при написанні реферату;
- в основній частині роботи мають бути чітко, логічно та послідовно викладені основні аспекти досліджуваної проблеми, наведені наукові факти; думки різних авторів повинні бути забезпечені посиланнями, а цитати — посторінковими виносками; у тексті реферату не повинно бути граматичних помилок і виправлень;
- висновки повинні містити викладені у стислій формі основні власні узагальнення наукового змісту роботи, результати авторського аналізу наукової інформації, міркування щодо проблем і перспектив розвитку тих чи інших явищ і процесів тощо;
- список використаних джерел має містити не менше ніж 10 назв, оформлених відповідно до існуючих вимог; при використанні інформації з мережі Інтернет необхідний повний опис джерела.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ *з дисципліни* **“ГЕОПОЛІТИКА”**

Змістовий модуль I. Теоретичні основи геополітики

Тема 1. Геополітика як міждисциплінарна наукова дисципліна

Тематика лекції

1. Поняття про геополітику. Джерела геополітики.
2. Об’єкт геополітики.
3. Предмет і рівні геополітики.
4. Основні методи геополітичної науки.
5. Співвідношення між геополітикою та політичною географією.
6. Структура геополітики. Міжпредметні зв’язки.
7. Функції геополітики. Актуальні завдання геополітичної науки.

Література [1–6; 11; 13; 14; 23; 26; 32]

Теми для самостійної роботи

1. Структура геополітики: різні підходи.
2. Цивілізаційні теорії.
3. Військово-стратегічні теорії.
4. Політична географія: теоретичні основи.

Питання для самоконтролю

1. Поняття про геополітику: різні підходи.
2. Об’єкт геополітики.
3. Предмет геополітики.
4. Рівні геополітичних досліджень.
5. Основні джерела геополітики.
6. Основні методи геополітичних досліджень.
7. Політична географія: об’єкт, предмет, методи досліджень.
8. Співвідношення геополітики і політичної географії.
9. Структура геополітики.
10. Міжпредметні зв’язки геополітики.
11. Основні функції геополітики.
12. Актуальні завдання геополітики.

Тести

1. Термін “геополітика” вперше запропонував:

- а) Ф. Ратцель;
- б) А. Мехен;
- в) Х. Маккіндер;
- г) Р. Челлен.

2. Геополітика — це:

- а) дисципліна, що досліджує відносини між континентальними і морськими ареалами і політикою з метою проведення відповідної зовнішньої політики;
- б) дисципліна, що вивчає основні структури і суб’єкти, глобальні чи стратегічні напрями, найважливіші закономірності та принципи життєдіяльності, функціонування й еволюції сучасного світового співтовариства;
- в) наукова дисципліна, що вивчає закономірності організації та функціонування фізико-географічного простору;
- г) наука, система знань про контроль над простором.

3. До головних джерел геополітики належать:

- а) географічний детермінізм;
- б) військово-стратегічні теорії;
- в) цивілізаційні теорії;
- г) марксизм.

4. До провідних методів геополітики належать:

- а) порівняльний;
- б) історичний;
- в) системний;
- г) функціональний;
- ґ) загальнологічний;
- д) антропологічний;
- е) археологічний;
- є) інституціональний.

5. До головних функцій геополітики належать:

- а) освітня;
- б) просвітницька;
- в) програмна;
- г) управлінська;
- ґ) світоглядна;

- д) науково-пізнавальна;
- е) прогностична;
- є) ідеологічна.

Теми рефератів

1. Поняття про геополітику: порівняльний аналіз різних підходів.
2. Геополітика як ідеологія.
3. Геополітика як наукова дисципліна.
4. Геополітика як напрям прикладної політики.
5. Методологія і методика геополітичних досліджень.
6. Цивілізаційна теорія М. Я. Данилевського.
7. Цивілізаційна теорія О. Шпенглера.
8. Цивілізаційна теорія А. Дж. Тойнбі.
9. Військово-стратегічні теорії в західній науці.
10. Політична географія як наукова дисципліна.
11. Провідні функції сучасної геополітики.
12. Роль геополітичної науки у пізнанні світу.
13. Актуальні завдання геополітики та політичної географії.

Тема 2. Основні категорії геополітики

Тематика лекцій

1. Геополітичний простір.
2. Геополітичні поля.
3. Закони геополітики.
4. Геополітичні епохи.
5. Геополітична свідомість.

Література [1–5; 7; 9; 13; 14; 23; 32]

Теми для самостійної роботи

1. Спосіб життя людей та усвідомлення ними геопростору.
2. Суспільно-політичні структури в геополітичному просторі.
3. Геополітичний зміст національної ідеї.
4. Містика геопростору.
5. “Баланс сил” у геополітичній думці.

Питання для самоконтролю

1. Геополітична свідомість, її витоки.
2. Геополітичне усвідомлення простору в різні історичні епохи.

3. Національна геополітична ідея, її формування і розвиток.
4. Геополітичний простір.
5. Типи геопросторів у світі.
6. Демілітаризовані території.
7. Нейтралізовані території.
8. Геополітичні поля, їх типи.
9. Геополітичні рубежі.
10. Форми контролю над геопростором.
11. Види контролю відповідно до типів фізичного середовища.
12. Провідні закони геополітики.
13. Геополітична категорія “баланс сил”.
14. Основні геополітичні епохи в історії.
15. Сучасна геополітична епоха.

Тести

1. Типи геопросторів у світі:

- а) державні;
- б) міжнародні;
- в) внутрішні;
- г) зі змішаним режимом;
- г') з винятковим режимом;
- д) зовнішньополітичні.

2. Нейтралізовані геопростори (території):

- а) географічні простори, що належать державам, які не приєдналися до жодного військово-політичного угруповання;
- б) території, що заборонено використовувати як плацдарми для ведення воєнних дій;
- в) території, що мають міжнародний режим, на яких заборонено розміщення військових споруд, озброєння та військ.

3. Демілітаризовані геопростори (території):

- а) території держав, які проголосили про відмову входити до воєнно-політичних союзів у мирний час;
- б) території, на яких заборонено тримати війська, озброєння, зводити військові споруди;
- в) території, які на основі міжнародних договорів заборонено використовувати під час воєнних дій.

4. Головні типи геополітичних полів:

- а) ендемічне;
- б) полярне;
- в) перехресне;
- г) тотальне;
- г') метаполе;
- д) прикордонне;
- е) внутрішнє;
- е) реліктове.

5. Основні форми контролю над простором:

- а) політичний;
- б) військовий;
- в) економічний;
- г) демографічний;
- г') генетичний;
- д) ідеологічний;
- е) культурний;
- е) інформаційний.

6. Відповідно до типу середовища геополітичний контроль може бути:

- а) сухопутний;
- б) океанічний;
- в) інформаційний;
- г) повітряний;
- г') підземний;
- д) космічний.

7. Провідні закони геополітики:

- а) закон планетарного дуалізму, протистояння таласократії та телурократії;
- б) закон посилення ролі простору в житті суспільства;
- в) закон циклічного розвитку світової історії;
- г) закон “синтезу” суходолу і моря на теренах “берегової зони”.

8. У літературі виділяють такі геополітичні епохи:

- а) Вестфальську;
- б) Віденську;
- в) Лондонсько-Бірмінгемську;
- г) Версальсько-Вашингтонську;

- г) Мюнхенську;
- д) Ялтинсько-Потсдамську;
- є) Біловезьку;
- е) Нью-Йоркську.

Теми рефератів

1. Усвідомлення геополітичного простору людиною.
2. Містичні уявлення про геополітичний простір.
3. Національна ідея в геополітичній свідомості.
4. Геополітичний простір: сутність, основні складові.
5. Типи геопросторів за політико-правовим режимом у світі.
6. Демілітаризовані геопростори у світі.
7. Нейтралізовані геопростори у світі.
8. Геополітичні поля, їх типи.
9. Геополітичні рубежі: аналіз різних підходів.
10. Основні види контролю над геопростором.
11. Форми контролю над геопростором.
12. Види контролю відповідно до типів фізичного середовища.
13. Категорія “баланс сил” у геополітиці.
14. Закон планетарного дуалізму сухопутної та морської могутності.
15. Основні геополітичні епохи з XVII ст. дотепер.

Тема 3. Розвиток геополітичних ідей

Тематика лекції

1. Географічний детермінізм у давню епоху та Середньовіччя.
2. Географічний детермінізм у Новий час.
3. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля.
4. Теорія “морської могутності” А. Мехена.
5. Геополітичні ідеї Р. Челлена.
6. Французька школа “географії людини”.
7. Геополітична теорія Х. Маккіндера.
8. Геополітична концепція Н. Спайкмена.
9. Геополітичні ідеї К. Хаусхофера. Німецька геополітика 20–30-х років XX ст.
10. Євразійство.

Література [2–4; 9; 11; 12; 23; 26; 29]

Теми для самостійної роботи

1. Географічний детермінізм у російській науці XIX ст.
2. Геополітичні погляди “пізнього” Х. Маккіндера.
3. Геоюриспруденція К. Шмітта.
4. Геометодологія А. Грабовскі.

Питання для самоконтролю

1. Географічний детермінізм в античну епоху.
2. Геополітичні ідеї в середньовічній науці.
3. Геополітичні погляди Ж. Бодена.
4. Геополітичні погляди Ш. Монтеск’є.
5. Геополітичні погляди німецьких вчених XVIII–XIX ст.
6. Геополітична теорія Ф. Ратцеля.
7. Геополітична концепція Р. Челлена.
8. Геополітичні ідеї у французькій школі “географії людини”.
9. Геополітична теорія А. Мехена.
10. Геополітична теорія Х. Маккіндера.
11. Геополітична концепція Н. Спайкмена.
12. Геополітична теорія К. Хаусхофера.
13. Німецькі геополітичні ідеї та нацистська геополітика.
14. Геополітичні ідеї російських вчених XIX ст.
15. Геополітична теорія євразійства.

Тести

1. До провідних представників античного географічного детермінізму належать:

- а) Гіппократ;
- б) Аристотель;
- в) Парменід;
- г) Фулідід;
- р) Піфагор;
- д) Архімед;
- е) Страбон;
- е) Фемістокл.

2. Г. Гегель виділяв такі типи геопросторів у світі:

- а) плоскогір’я;
- б) гірські хребти;
- в) низовинні рівнини;
- г) узбережжя.

3. “Органістичну” теорію держави запропонував:

- а) К. Хаусхофер;
- б) Ф. Ратцель;
- в) Ш. Монтеск’є;
- г) П. В. де ла Блаш.

4. До складових “морської могутності” А. Мехен відносив:

- а) військово-морський флот;
- б) володіння островами;
- в) військово-морські бази;
- г) торговельний флот.

5. Складові могутності держави за Р. Челленом:

- а) географічний простір держави;
- б) населення;
- в) культура;
- г) економіка;
- г) суспільство;
- д) державний апарат.

6. “Географічну вісь історії” Х. Маккіндер розташовував:

- а) у Західній Європі;
- б) у центрі Євразії;
- в) у Південно-Західній Азії;
- г) у Східній Азії.

7. “Рімленд” розташований:

- а) на півночі Сибіру;
- б) на узбережжі Євразії;
- в) на узбережжі Африки;
- г) у Центральній Азії.

8. До “великих просторів” у працях “пізнього” Хаусхофера належали:

- а) “Пан-Європа”;
- б) “Пан-Америка”;
- в) “Велика Східна Азія”;
- г) “Пан-Африка”.

9. До засновників євразійства належали:

- а) Е. Трубецький;
- б) М. Трубецький;

- в) С. Волконський;
- г) Г. Вернадський;
- г) Г. Плеханов;
- д) П. Савицький.

Теми рефератів

1. Геополітичні ідеї у працях античних вчених.
2. Наукові погляди Ібн Хальдуна.
3. Географічний детермінізм Ж. Бодена.
4. Географічний детермінізм Ш. Монтеск’є.
5. Геополітичні ідеї в німецькій науці XVIII–XIX ст.
6. Теорія держави Ф. Ратцеля.
7. Геополітичні закони Ф. Ратцеля.
8. Геополітика Р. Челлена.
9. Геополітична теорія “морської могутності” А. Мехена.
10. “Географічна вісь історії” Х. Маккіндера.
11. Геополітична теорія “Хартленда” Х. Маккіндера.
12. Геополітична концепція Н. Спайкмена.
13. Геополітична теорія К. Хаусхофера і нацистська геополітика.
14. Геополітичні погляди К. Шмітта.
15. Геополітичні погляди А. Грабовського.
16. Географічний детермінізм у російській науці XIX ст.
17. Євразійство як наукова концепція.

Тема 4. Сучасні геополітичні теорії

Тематика лекції

1. Провідні школи у сучасній геополітиці.
2. Атлантизм. Неоатлантизм.
3. Мондіалізм. Неомондіалізм.
4. Поліцентризм.
5. Геополітичні ідеї у “радикальній географії”.
6. Геополітичні ідеї “нових правих”, “континенталізм”.
7. Геополітичні ідеї неоевразійства.
8. Сучасні напрями досліджень у геополітиці.

Література [1–6; 9; 11–13; 16; 29; 31; 32]

Теми для самостійної роботи

1. Основні напрями досліджень прикладної геополітики.
2. Концепція Й. Галтунга.

3. Концепція П. Галлуа.
4. “Консервативна” геополітика.
5. Теорія “Четвертого світу”.

Питання для самоконтролю

1. Основні геополітичні школи ХХ ст.
2. Атлантизм в європейській та американській геополітиці.
3. Поліцентризм, його сутність.
4. Геополітична модель світу С. Коена.
5. Геополітична концепція Й. Галтунга.
6. Геополітична концепція П. Галлуа.
7. Геополітичні ідеї “радикальної географії”.
8. Геомарксизм.
9. “Континенталістська” геополітика.
10. Геополітика “нових правих”.
11. Сутність “консервативної” геополітики.
12. Сутність неоатлантистської геополітики.
13. Геополітична концепція “зіткнення цивілізацій” С. Хантінгтона.
14. Геополітична модель Євразії З. Бжезінського.
15. Геополітичні ідеї неоевразійства.
16. Сучасні напрями геополітичних досліджень на Заході.

Тести

1. До провідних напрямів у сучасній західній геополітиці належать:

- а) центристи;
- б) бінаристи;
- в) антикомуністи;
- г) спіритуалісти;
- д) зоналісти;
- е) плюралісти.

2. До “нових правих” геополітиків належали:

- а) Ж. Тіріар;
- б) А. де Бенуа;
- в) Р. Стойкерс;
- г) Й. фон Лохаузен;
- д) К. Террачано;
- е) П. Тейлор.

3. Головні риси геополітичних ідей “нових правих”:

- а) спадкоємність щодо основних ідей німецьких геополітиків-континенталістів;
- б) протиставлення Європи, включаючи Росію, атлантистському Заходу, насамперед США;
- в) германофільські та франкофільські погляди;
- г) антикомуністичні та антирадянські погляди.

4. Й. Галтунг виявив визначальні відносини в системі “метрополія — колонія”:

- а) співробітництво;
- б) соціальний імперіалізм;
- в) гуманний імперіалізм;
- г) репресійний імперіалізм;
- д) тотальний імперіалізм;
- е) розділений імперіалізм.

5. У поліцентричній моделі С. Коена в океанічній сфері виділено геополітичні регіони:

- а) Англо-Америка і Кариби;
- б) Західна Європа і Магриб;
- в) Центрально-Східна Європа;
- г) Південна Америка і Африка, південніше Сахари;
- д) Східна Азія;
- е) Офшорна Азія і Океанія;
- ф) Південна Азія.

6. Автори провідних неомондіалістських концепцій:

- а) М. Пригожин;
- б) П. Сорокін;
- в) Ф. Фукуяма;
- г) Дж. Сарторі;
- д) Ж. Атталі;
- е) К. Санторо.

7. С. Хантінгтон виділяє такі цивілізації:

- а) західно-християнську;
- б) східно-християнську;
- в) ісламську;
- г) конфуціанську (сінську);
- д) сіамську;

- д) індуїстську;
- є) германську;
- е) латиноамериканську;
- ж) японську;
- з) африканську.

8. Геоэкономика — це:

- а) науковий напрям, що займається дослідженням економічних процесів у земному геополітичному просторі;
- б) міждисциплінарний науковий напрям, що займається дослідженням глобальних процесів сучасності і являє собою поєднання географії, політики, економіки;
- в) наукова дисципліна, що вивчає залежність економічного розвитку держав і регіонів від географічних і політичних факторів.

Теми рефератів

1. Сучасні геополітичні теорії і школи Заходу.
2. Атлантизм: основні геополітичні ідеї.
3. Поліцентристські геополітичні концепції.
4. Ідеї мондіалізму. Провідні мондіалістські організації.
5. Неомондіалістські геополітичні концепції.
6. Геополітичні ідеї Ф. Фукуями.
7. Геополітичні ідеї Й. Галтунга.
8. Геополітична концепція П. Галлуа.
9. “Радикальна географія”: сутність, основні концепції.
10. Геомарксизм: сутність, основні концепції.
11. Геополітичні ідеї “континенталістів” і “нових правих”.
12. Геополітика як “географічна” ідеологія Р. Арона.
13. Геополітичні погляди Ж. Готмана.
14. Геополітичні ідеї неоевразійства.
15. Ідеї Л. М. Гумільова і неоевразійство.
16. Сучасні напрями теоретичних і прикладних геополітичних досліджень.
17. Геополітичні ідеї З. Бжезінського.
18. Геополітичні ідеї С. Хантінгтона.
19. Геополітична теорія “Четвертого світу”.
20. Геоэкономика: сутність, основні напрями досліджень.

Змістовий модуль II. Геополітична просторова організація світу

Тема 5. Геополітична структура сучасного світу

Тематика лекції

1. Геополітична модель світу.
2. Геополітична структура сучасного світу.
3. Геоэкономична структура світу.
4. Цивілізаційні процеси у сучасному світі.
5. Геополітика і Світовий океан.
6. Геополітична ситуація в Арктиці та Антарктиці.

Література [1–7; 9; 13; 16; 18; 21; 28; 30; 32]

Теми для самостійної роботи

1. Модель “Схід — Захід”.
2. Модель “Північ — Південь”.
3. Геополітичні аспекти антиглобалізму.
4. Контроль над міжнародними протоками.
5. Контроль над міжнародними каналами.

Питання для самоконтролю

1. Біполярна геополітична модель світу часів “холодної війни”.
2. Багатополярна геополітична модель сучасного світу.
3. Геополітична структура світу.
4. Макрорегіони світу.
5. Геополітичні регіони світу.
6. Геополітичні субрегіони у світовій структурі.
7. Геоэкономична модель сучасного світу.
8. Модель світу згідно з теорією І. Валлерстайна.
9. Основні особливості сучасних геополітичних процесів.
10. Цивілізаційні аспекти сучасних геополітичних процесів.
11. Світовий океан, його значення у сучасному світі.
12. Типи територій у Світовому океані, геополітичний контроль над ними.
13. Геополітичний контроль над міжнародними протоками.
14. Геополітичний контроль над міжнародними каналами.
15. Геополітична ситуація в Арктиці.
16. Геополітична ситуація в Антарктиці.

Тести

1. До геополітичних макрорегіонів світу належать:

- а) Латинська Америка;
- б) Центральна Америка;
- в) Західна Азія;
- г) Східна та Південно-Східна Азія;
- г) Австралія та Океанія;
- д) Англо-Америка;
- е) Європа;
- е) Південна Азія.

2. До геополітичних регіонів світу належать:

- а) Північна Африка;
- б) Південно-Східна Азія;
- в) Середземноморська Європа;
- г) Курдистан.
- г) Західна Африка;
- д) Центральна Америка;
- е) Центральна Африка;
- е) Балкани.

3. До геополітичних субрегіонів світу належать:

- а) Скандинавія;
- б) Бенілюкс;
- в) Поділля;
- г) Прибалтика;
- г) Закавказзя;
- д) Центральна Америка;
- е) Прованс;
- е) Левант.

4. До світового “центру” належать такі країни:

- а) Франція;
- б) Індія;
- в) США;
- г) Непал;
- г) Індонезія;
- д) Канада;
- е) Японія;
- е) Австралія.

5. До світової “напівпериферії” належать такі країни:

- а) Велика Британія;
- б) Сінгапур;
- в) Китай;
- г) Саудівська Аравія;
- г) ОАЕ;
- д) Ємен;
- е) Малайзія;
- е) Свазіленд.

6. До світової “периферії” належать такі країни:

- а) Ботсвана;
- б) Мозамбік;
- в) Ірландія;
- г) Ісландія;
- г) Північна Корея;
- д) Багамські острови;
- е) Чад;
- е) Таджикистан.

7. Договір про Антарктику був укладений:

- а) у 1948 р.;
- б) у 1959 р.;
- в) у 1972 р.;
- г) у 1984 р.

Теми рефератів

1. Геополітична структура сучасного світу.
2. Багатополярна геополітична модель сучасного світу.
3. Уніполярна (однополярна) геополітична модель світу.
4. Гео економічна модель сучасного світу.
5. Модель світу згідно з теорією І. Валлерстайна.
6. Основні особливості сучасних геополітичних процесів.
7. Глобалізація з геополітичної точки зору.
8. Геополітичні аспекти регіоналізації в сучасному світі.
9. Цивілізаційні аспекти сучасних геополітичних процесів.
10. Геополітика у Світовому океані.
11. Геополітичний контроль над ресурсами Світового океану.
12. Міжнародні протоки; проблеми геополітичного контролю.
13. Міжнародні канали; проблеми геополітичного контролю.

14. Арктика. Геополітична ситуація в Арктиці.
15. Антарктика. Геополітична ситуація в Антарктиці.

Тести

Тема 6. Геополітичні конфлікти в сучасному світі

Тематика лекції

1. Війна як інструмент геополітики. Геополітичні конфлікти.
2. Геоінформаційні конфлікти.
3. Воєнно-політичні конфлікти.
4. Динаміка і результати воєнно-політичних конфліктів.
5. Врегулювання й прогнозування воєнно-політичних конфліктів.
6. Геополітичний аналіз воєнно-політичного конфлікту.

Література [1–3; 8; 13; 14; 16; 21; 24; 27]

Теми для самостійної роботи

1. Концепція “Четвертої світової війни”.
2. Воєнно-політичні конфлікти на теренах СНД.
3. Географія сучасних воєнно-політичних конфліктів в Азії.
4. Географія сучасних воєнно-політичних конфліктів в Африці.

Питання для самоконтролю

1. Геополітичні конфлікти; основні типи геополітичних конфліктів.
2. Воєнно-політичні конфлікти.
3. Основні фактори, що призводять до воєнно-політичних конфліктів.
4. Етнічні та релігійні чинники воєнно-політичних конфліктів.
5. Виникнення воєнно-політичних конфліктів.
6. Типи воєнно-політичних конфліктів.
7. Динаміка воєнно-політичних конфліктів.
8. Основні етапи (фази) воєнно-політичного конфлікту.
9. Стратегія держави у воєнно-політичному конфлікті.
10. Наслідки (результати) воєнно-політичних конфліктів.
11. Геополітичні аспекти врегулювання воєнно-політичних конфліктів.
12. Геополітичний аналіз воєнно-політичних конфліктів.
13. Географічні аспекти воєнно-політичних конфліктів.
14. Миротворчі операції у зонах воєнно-політичних конфліктів.
15. Інформаційні конфлікти у сучасному світі.
16. Інформаційна геополітика провідних держав світу.

1. При типізації ВПК за ієрархічним рівнем сторін, ступенем їхньої організованості та структурними співвідношеннями між ними виділяються:

- а) внутрішні симетричні;
- б) внутрішні асиметричні;
- в) внутрішні дисиметричні;
- г) зовнішні центральносиметричні;
- г) зовнішні симетричні;
- д) зовнішні асиметричні.

2. При типізації відповідно до предмета конфлікту серед ВПК виділяються:

- а) територіальні;
- б) запрограмовані;
- в) прогресивні;
- г) релігійні;
- г) ідеологічні;
- д) економічні;
- е) державно-інституційні;
- е) комплексні (комбіновані).

3. Виділяються такі стадії (фази) ВПК:

- а) початкова;
- б) ескалації;
- в) акматична;
- г) розростання;
- г) загострення;
- д) кульмінації;
- е) деескалації;
- е) врегулювання.

4. Виділяються такі види стратегії протидіючих сторін у ВПК:

- а) “слона”;
- б) “яструба”;
- в) “кондора”;
- г) “ящірки”;
- г) контрольованої ескалації;
- д) “страуса”.

5. До основних засобів урегулювання ВПК належать:

- а) переговори;
- б) економічні;
- в) військові;
- г) міжнародний арбітраж;
- ґ) клерикальні;
- д) дипломатичні.

6. “Вогнища” воєнно-політичних конфліктів наявні у таких країнах:

- а) Лівані;
- б) Судані;
- в) Ізраїлі;
- г) Афганістані;
- ґ) Південній Кореї;
- д) Іраку;
- е) Австралії;
- є) Австрії.

Теми рефератів

1. Арабо-ізраїльський конфлікт: історія і сучасність.
2. Воєнно-політичні конфлікти у Західній Африці.
3. Воєнно-політичні конфлікти у Центральній Африці.
4. Воєнно-політичний конфлікт у Судані.
5. Воєнно-політичні конфлікти у Східній Африці.
6. Придністровська проблема: витоки і сучасний стан.
7. Воєнно-політичні конфлікти на Північному Кавказі.
8. Грузинсько-абхазький конфлікт.
9. Грузинсько-осетинський конфлікт.
10. Вірмено-азербайджанський конфлікт у Нагірному Карабаху.
11. Курдська проблема: історія і сучасність.
12. Воєнно-політичний конфлікт на території Іраку.
13. Воєнно-політичний конфлікт на території Афганістану.
14. Воєнно-політичний конфлікт на території Шрі-Ланки.
15. Воєнно-політичні конфлікти в Латинській Америці: історія і сучасність.

Тема 7. Геополітика держави на міжнародній арені

Тематика лекції

1. Геополітичне положення держави.
 2. Геополітичний простір держави, його складові.
 3. Геостратегія держави; типи геостратегії держав.
 4. Геополітичні інтереси держави.
 5. Геополітичні аспекти національної безпеки держави.
 6. Геополітичні коди (кодекси) держав.
- Література [1; 2; 5; 7; 9; 13; 17; 23; 25; 31]*

Теми для самостійної роботи

1. Глобалізація і національні інтереси держав.
2. Вплив глобалізації на національну безпеку держави.
3. Геополітичні аспекти регіональної політики.

Питання для самоконтролю

1. Сутність геополітичного положення держави.
2. Головні складові геополітичного положення держави.
3. Рівні геополітичного положення держави.
4. Геополітичний простір держави.
5. Складові геополітичного простору держави.
6. Форми державних територій.
7. Державні кордони з геополітичної точки зору.
8. Геостратегія держави на міжнародній арені.
9. Основні типи геостратегії держав.
10. “Геостратегічні гравці” та “геостратегічні вісі”.
11. Геополітичні інтереси держави.
12. Захист національних інтересів держави.
13. Національна безпека держави.
14. Геополітичні аспекти національної безпеки держави.
15. Поняття про геополітичні коди (кодекси).
16. Геополітичні коди (кодекси) у зовнішній політиці держав.

Тести

1. Державний геополітичний простір включає:

- а) космічний простір;
- б) акваторію;
- в) надра;

- г) сухопутну територію;
- ґ) аероторію;
- д) геокультурний простір.

2. “Коридори” мають такі держави, як:

- а) Єгипет;
- б) Лесото;
- в) Австрія;
- г) Афганістан;
- ґ) Ямайка;
- д) Данія;
- е) Намібія;
- є) Камерун.

3. За походженням та історією виокремлюються такі типи кордонів:

- а) антецедентні;
- б) реліктові;
- в) накладені;
- г) субсеквентні;
- ґ) відчужувальні;
- д) ендемічні.

4. До основних типів геостратегії держав належать:

- а) експансіоністська;
- б) поступкова;
- в) позиційна;
- г) інтегральна;
- ґ) маневрена;
- д) диференціальна.

5. До основних різновидів експансіоністської геостратегії належать:

- а) воєнна;
- б) прогресивна;
- в) демографічна;
- г) інтегральна;
- ґ) політична;
- д) економічна;
- е) інформаційна;
- є) культурно-цивілізаційна.

6. “Геостратегічними гравцями” в Євразії З. Бжезінський вважає:

- а) Японію;
- б) Індію;
- в) Китай;
- г) Італію;
- ґ) Росію;
- д) Францію;
- е) Велику Британію;
- є) Німеччину.

Теми рефератів

1. Геополітичне положення держави; основні складові.
2. Геополітичний простір держави; основні складові.
3. Форми державних територій.
4. Державні кордони, їх проведення.
5. Державні кордони, їх типи.
6. Геостратегія держави на міжнародній арені.
7. Типи геостратегії держав.
8. “Велика шахівниця” З. Бжезінського.
9. Геополітичні інтереси держав на міжнародній арені.
10. Універсальні (базові) національні інтереси держави.
11. Специфічні національні інтереси держави.
12. Національна безпека держави, її геополітичні аспекти.
13. Геополітичні коди (кодекси), їх формування.
14. Геополітичні коди (кодекси) у зовнішній політиці держав Заходу.

**Змістовий модуль III. Геополітика держав світу.
Українська геополітика**

Тема 8. Геополітика США

Тематика лекції

1. Доктрина Монро. Геополітичне розширення США у XIX ст.
2. Геополітика США у період 1900–1945 рр.
3. Геополітика США у період “холодної війни”.
4. Геополітика США у 80–90-х роках XX ст.
5. Сучасна геостратегія США.

Література [1; 2; 13; 14; 17–19; 23; 26; 28; 31]

Теми для самостійної роботи

1. Геостратегія США в Європі. Роль в НАТО.
2. Геостратегія США в Латинській Америці.
3. Геостратегія США щодо держав Азії.
4. Геостратегія США щодо держав Африки.

Питання для самоконтролю

1. Геополітичні аспекти виникнення і розвитку США у кінці XVIII ст.
2. Сутність “доктрини Монро”.
3. Історичні аспекти геополітики США у XIX ст.
4. Геополітика США у кінці XIX — на початку XX ст.
5. Геополітика США у 20–30-х роках XX ст.
6. Геостратегія США під час Другої світової війни.
7. Геостратегія США після Другої світової війни.
8. Геостратегія США у 50-х роках XX ст.
9. Геостратегія США у 60-х роках XX ст.
10. Геостратегія США у 70-х роках XX ст.
11. Геостратегія США у 80-х роках XX ст.
12. Геостратегія США у 90-х роках XX ст.
13. Сучасна геостратегія США.
14. “Новий світовий порядок” США, його основні засади.
15. Геостратегія США в Європі.
16. Роль США в НАТО.
17. Геостратегія США в Латинській Америці.
18. Геостратегія США на пострадянському просторі.
19. Геостратегія США в Азії.
20. Геостратегія США в Африці.

Тести

1. Доктрина Монро була проголошена у:

- а) 1865 р.;
- б) 1776 р.;
- в) 1787 р.;
- г) 1823 р.

2. Геополітика “великого кийка” проводилася США щодо держав:

- а) Латинської Америки;
- б) Європи;

- в) Азії;
- г) Океанії.

3. Доктрина Трумена була проголошена у:

- а) 1947 р.;
- б) 1950 р.;
- в) 1954 р.;
- г) 1945 р.

4. Доктрину “гнучкого реагування” у відносинах із СРСР проголосив президент:

- а) Р. Ніксон;
- б) Л. Джонсон;
- в) У. Клінтон;
- г) Дж. Кеннеді.

5. Стратегічну оборонну ініціативу (СОІ) проголосив президент:

- а) Р. Рейган;
- б) Дж. Буш (старший);
- в) Дж. Картер;
- г) Дж. Форд.

6. “Превентивний інтервенціонізм” означає:

- а) прагнення забезпечити існування миру і безпеки на Землі шляхом інтервенції до держав, які становлять загрозу для людства;
- б) геополітика, спрямована на забезпечення миру і порядку в країнах і регіонах світу шляхом введення миротворчих сил під егідою ООН;
- в) задеклароване право на здійснення інтервенції до тих держав світу, які порушують Статут ООН, де немає дотримання основних положень “Декларації прав людини”.

7. “Гуманітарний інтервенціонізм” означає:

- а) допомога з боку провідних держав країнам, що розвиваються, у випадках стихійних лих і техногенних катастроф — надання продовольства, медикаментів тощо;
- б) гуманітарна допомога у розвитку культури відсталим країнам з боку провідних держав світу і міжнародних організацій;

в) задеклароване право на здійснення інтервенції до іншої держави під приводом захисту прав і свобод людини.

8. Під гаслом “безмежної справедливості” було здійснено агресію до:

- а) Іраку;
- б) Афганістану;
- в) Лівану;
- г) Югославії.

Теми рефератів

1. Геополітичне розширення США у XIX ст.
2. Сутність “Доктрини Монро”, її реалізація у зовнішній політиці США.
3. Геополітика В. Вільсона.
4. Геополітика Ф. Д. Рузвельта.
5. Доктрина Трумена. План Маршалла.
6. Геополітика Д. Ейзенхауера.
7. Геополітика Дж. Кеннеді.
8. Геополітичні аспекти виникнення і врегулювання “Карибської кризи”.
9. Геополітичні аспекти зовнішньої політики Л. Джонсона.
10. Геополітичні аспекти зовнішньої політики Р. Ніксона.
11. Геополітичні аспекти зовнішньої політики Дж. Картера.
12. Геостратегія Р. Рейгана.
13. Геополітика Дж. Буша-Старшого.
14. Геополітика В. Клінтона.
15. “Новий світовий порядок” США, його основні засади.
16. Геополітика Дж. Буша-Молодшого.
17. Роль США в НАТО. Геополітика США в Європі.
18. Геостратегія США в Латинській Америці: історія і сучасність.
19. Геостратегія США на пострадянському просторі.
20. Геополітика США по відношенню до України.

Тема 9. Геополітика провідних європейських держав

Тематика лекції

1. Геополітика Європейського Союзу.
2. Євroatлантична інтеграція: геополітичні аспекти формування і розвитку.

3. Геополітика ФРН у 50–80-х роках XX ст.
4. Геополітика сучасної Німеччини.
5. Геополітика Великої Британії.
6. Геополітика Франції.

Література [1; 2; 8; 13; 17–19; 21; 23; 26; 27; 31]

Теми для самостійної роботи

1. Геополітика держав Середземномор'я.
2. Геополітична ситуація на Балканському півострові.
3. Геополітична ситуація у Центральній і Східній Європі.
4. Геополітика Польщі.
5. Геополітика держав Скандинавії.

Питання для самоконтролю

1. Геополітичні аспекти формування Європейського Союзу.
2. Геополітичні аспекти розвитку Європейського Союзу.
3. Сучасна геостратегія Європейського Союзу.
4. Геополітичні аспекти формування НАТО.
5. Геополітичні аспекти розвитку і розширення НАТО.
6. Сучасна геостратегія НАТО.
7. Геополітика ФРН у часи “холодної війни”.
8. Геополітика ФРН у період “розрядки” міжнародної напруженості.
9. Геополітичні аспекти об'єднання Німеччини.
10. Геополітика Франції доби Четвертої Республіки.
11. Геополітичні аспекти розвитку Франції доби П'ятої Республіки.
12. Геостратегія сучасної Франції.
13. Геополітичні аспекти розвитку Великої Британії у післявоєнний період.
14. Геополітика Великої Британії періоду “тетчеризму”.
15. Геостратегія сучасної Великої Британії.

Тести

1. Паризький договір про утворення Європейського об'єднання вугілля та сталі був укладений у:

- а) 1948 р.;
- б) 1950 р.;
- в) 1952 р.;
- г) 1956 р.

2. Договір про заснування Європейського Союзу був укладений у місті:

- а) Амстердам;
- б) Маастріхт;
- в) Ніцца;
- г) Страсбург.

3. Договір про утворення Євроатлантичного альянсу (НАТО) — це:

- а) Паризький;
- б) Лондонський;
- в) Римський;
- г) Вашингтонський.

4. Доктрина зовнішньої політики ФРН, спрямована на невизнання НДР, носила ім'я:

- а) Аденауера;
- б) Берта;
- в) Хальштейна;
- г) Ерхада.

5. “Нова східна політика” здійснювалася ФРН, коли федеральним канцлером був:

- а) В. Брандт;
- б) Х. Шмідт;
- в) Г. Коль;
- г) Л. Ерхард.

6. Геополітика Франції часів президента Ш. де Голля була спрямована на:

- а) посилення військово-політичної співпраці держав-членів НАТО, розширення Альянсу;
- б) посилення геополітичної самостійності Франції, обмеження її участі у військових програмах НАТО, створення власного ядерного озброєння;
- в) розвиток політичного, військового, економічного, культурного співробітництва Франції зі США;
- г) геополітичне балансування між Заходом і Сходом, розвиток співробітництва з країнами соціалізму, зокрема із Радянським Союзом.

7. Геополітика Великої Британії часів прем'єр-міністра М. Тетчер була спрямована на:

- а) поглиблення європейської інтеграції, посилення ролі наднаціональних європейських інститутів;
- б) розширення сфери геополітичного впливу Великої Британії, зміцнення її політичних позицій у різних регіонах світу;
- в) перетворення “Малої Англії” у “Велику Британію”;
- г) розрядку міжнародного напруження, активізацію діалогу з країнами соціалізму з Радянським Союзом часів Л. Брежнєва.

Теми рефератів

1. Геополітичні аспекти формування і розвитку Європейського Союзу.
2. Сучасна стратегія розвитку Європейського Союзу.
3. Геополітичні аспекти формування і розвитку НАТО.
4. Сучасна стратегія розвитку НАТО.
5. Геополітична трансформація НАТО.
6. Геополітичні проблеми розширення НАТО.
7. Геополітика ФРН у 50–80-х роках ХХ ст.
8. Геостратегія сучасної Німеччини у Західній Європі.
9. Геостратегія сучасної Німеччини у Центральній та Східній Європі.
10. Геополітичні аспекти розвитку Франції у 50–80-х роках ХХ ст.
11. Геостратегія Ш. де Голля.
12. Геостратегія сучасної Франції.
13. Геополітичні аспекти розпаду Британської колоніальної імперії.
14. Геополітичні аспекти розвитку Великої Британії у 50–80-х роках ХХ ст.
15. Геостратегія М. Тетчер.
16. Геостратегія сучасної Великої Британії Блера-Брауна.
17. Геополітика Великої Британії на Близькому Сході.
18. Геополітика сучасної Польщі.
19. Геополітика сучасної Італії.
20. Геополітика сучасної Іспанії.

Тема 10. Геополітика Російської Федерації

Тематика лекції

1. Геополітика Російської імперії на міжнародній арені.
2. Геополітика СРСР на міжнародній арені.
3. Геостратегія Російської Федерації на пострадянському геополітичному просторі.
4. Геостратегія Російської Федерації в Азії.
5. Сучасна геостратегія Російської Федерації в Європі.
6. Геополітика Російської Федерації щодо України.

Література [1; 2; 5; 11; 13; 14; 17; 19; 21; 26; 28]

Теми для самостійної роботи

1. Сучасна геостратегія Російської Федерації у Центральній та Східній Європі.
2. Геополітичні аспекти відносин Російської Федерації і США.
3. Геополітичні аспекти відносин Російської Федерації з Китаєм.
4. Геополітичні аспекти відносин Російської Федерації і Японії.

Питання для самоконтролю

1. Геополітичні аспекти виникнення Російської імперії.
2. Геополітика Російської імперії у XVIII ст.
3. Геополітика Російської імперії у XIX ст.
4. Геополітичні аспекти створення і розвитку СРСР.
5. Геостратегія СРСР на міжнародній арені: історичні аспекти.
6. Теоретичні засади сучасної геополітики Росії.
7. Геостратегія сучасної Російської Федерації.
8. Внутрішня геополітика Російської Федерації.
9. Геостратегія Російської Федерації на Кавказі.
10. Геостратегія Російської Федерації в Середній Азії.
11. Геополітичні аспекти взаємовідносин Росії та країн Східної Азії.
12. Сучасна геостратегія Російської Федерації в Європі.
13. Геополітичні аспекти взаємовідносин Росії та НАТО.
14. Геополітика Російської Федерації щодо України.

Тести

1. Концепцію “Москва — Третій Рим” запропонував:

- а) Гермоген;
- б) Філофей;

- в) Феодосій;
- г) Іларіон.

2. “Доктрина Жданова” була проголошена:

- а) у 1937 р.;
- б) у 1939 р.;
- в) у 1945 р.;
- г) у 1947 р.

3. У період з кінця 60-х — до початку 80-х років у геостратегії СРСР панувала:

- а) “Доктрина Брежнєва”;
- б) “Доктрина Андропова”;
- в) “Доктрина Черненка”;
- г) “Доктрина Громика”.

4. Атомна геостратегія СРСР спиралася на доктрину, названу ім'ям:

- а) Соколовського;
- б) Василевського;
- в) Жукова;
- г) Малиновського.

5. “Доктрина Горбачова” передбачала:

- а) перехід від біполярного світу до “безполюсного”;
- б) “деідеологізацію міжнародних відносин”;
- в) вступ СРСР та інших держав ОВД до НАТО;
- г) будівництво “загальноєвропейського дому”.

Теми рефератів

1. Московська держава: геополітичні аспекти виникнення і розвитку.
2. Створення Російської імперії; геополітика Петра I.
3. Геополітика Російської імперії часів Катерини II.
4. Геополітика Російської імперії часів Олександра I.
5. Геополітика Російської імперії часів Миколи I.
6. Геополітика Російської імперії часів Олександра II.
7. Геополітика Російської імперії часів Олександра III.
8. Геополітика Російської імперії у кінці XIX — на початку XX ст.
9. Геополітика Радянської Республіки часів В. Леніна.
10. Геополітика СРСР часів Й. Сталіна.

11. Геополітика СРСР часів М. Хрущова.
12. Геополітика СРСР часів Л. Брежнєва.
13. Геополітичні наслідки розпаду Радянського Союзу.
14. Геополітика Російської Федерації часів президента Б. Єльцина.
15. Сучасна геостратегія Російської Федерації у світі.
16. Сучасна геостратегія Російської Федерації на пострадянському геопросторі.
17. Сучасна геостратегія Російської Федерації в Європі.
18. Енергетична геостратегія Російської Федерації.
19. Внутрішня геополітика Російської Федерації.

Тема 11. Геополітика провідних держав Азії

Тематика лекції

1. Геополітика КНР.
2. Геополітика Японії.
3. Геополітика Індії.
4. Геополітика Ірану.
5. Геополітика Туреччини.
6. Геополітична ситуація на Близькому Сході.

Література [1; 2; 13; 17–21; 26; 31]

Теми для самостійної роботи

1. Геополітика Індонезії.
2. Геополітика Пакистану.
3. Геополітика Казахстану.
4. Геополітика Саудівської Аравії.

Питання для самоконтролю

1. Геостратегія КНР часів Мао Цзедуна.
2. Сучасна геостратегія КНР.
3. Геополітична ідея “Великого Китаю”, її реалізація.
4. Геополітика післявоєнної Японії.
5. Геостратегія сучасної Японії.
6. Геостратегія Індії після здобуття незалежності.
7. Геополітичні аспекти індо-пакистанських взаємовідносин.
8. Геостратегія сучасної Індії.
9. Європейська та євроатлантична геополітика сучасної Туреччини.
10. Геополітика сучасної Туреччини на Близькому Сході.

11. Геополітика сучасного Ірану на міжнародній арені.
12. Геополітична ситуація в Іраку.
13. Геополітичні аспекти арабо-ізраїльського конфлікту.
14. Геополітика арабських держав Перської затоки.

Тести

1. Згідно з “концепцією революційних війн” головними ворогами КНР проголошувалися:

- а) СРСР;
- б) Японія;
- в) США;
- г) Велика Британія;
- д) Індія;
- е) Франція.

2. Післявоєнна геополітика Японії носила ім'я:

- а) Танаки;
- б) Хасімото;
- в) Накасонє;
- г) Іосіди.

3. Доктрина Фукуди була проголошена:

- а) у 1957 р.;
- б) у 1977 р.;
- в) у 1985 р.;
- г) у 1987 р.

4. Принципи “Панча шила” були вперше проголошені:

- а) у 1947 р.;
- б) у 1949 р.;
- в) у 1954 р.;
- г) у 1966 р.

5. Пантюркізм у геополітиці Туреччини був проголошений:

- а) С. Демірелем;
- б) М. Кемалем;
- в) Р. Ердоганом;
- г) А. Гюлем.

6. Назвіть правильні твердження:

- а) Курдська етнічна спільнота проживає на теренах Туреччини, Ірану, Іраку, Сирії;

- б) Іран здійснює свою власну ядерну геополітику;
- в) Афганістан окупований миротворчими силами ООН;
- г) “Тигри звільнення Таміл-Іламу” ведуть боротьбу за створення власної держави на території Індії.

Теми рефератів

- 1. Геополітика Південної Кореї.
- 2. Геополітика Північної Кореї (КНДР).
- 3. Геополітика і геоekonomіка сучасної Японії.
- 4. Геоekonomіка “Великого Китаю”.
- 5. Демографічна експансія сучасного Китаю.
- 6. Геополітика Індонезії у Південно-Східній Азії.
- 7. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану.
- 8. Геополітичні проблеми взаємовідносин Індії та Пакистану.
- 9. Внутрішня геополітика Індії.
- 10. Основні напрями сучасної геополітики Ірану.
- 11. Геополітика сучасного Казахстану.
- 12. Геостратегія Туреччини в Азії.
- 13. Геостратегія Туреччини в Європі.
- 14. Геополітика Ізраїлю.
- 15. Геополітична ситуація в Лівані.
- 16. Геополітичні аспекти палестинської проблеми.
- 17. Геополітика Саудівської Аравії в басейні Перської затоки.

Тема 12. Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці

Тематика лекції

- 1. Геополітична ситуація в Африці.
- 2. Геополітика держав Північної Африки.
- 3. Геополітика держав Тропічної Африки.
- 4. Геополітична ситуація в Латинській Америці.
- 5. Геополітика провідних держав Латинської Америки.
- 6. Геополітика Бразилії.

Література [2; 14; 17–21; 26; 31]

Теми для самостійної роботи

- 1. Геополітика Нігерії.
- 2. Геополітика Мексики.
- 3. Геополітика Аргентини.
- 4. Геополітичний антиамериканізм у Латинській Америці.

Питання для самоконтролю

- 1. Геополітика арабських держав Північної Африки.
- 2. Геополітична ситуація у Західній Африці.
- 3. Геополітична ситуація у Центральній Африці.
- 4. Геополітична ситуація у Східній Африці.
- 5. Геополітика Нігерії на континенті.
- 6. Геополітика Південної Африки на континенті.
- 7. Геополітичні та геоekonomічні аспекти інтеграції в Африці.
- 8. Геополітична ситуація в Карибському басейні.
- 9. Геополітична ситуація у Центральній Америці.
- 10. Геополітична ситуація у Південній Америці.
- 11. Геополітика Мексики в Америці.
- 12. Геополітика сучасної Аргентини на міжнародній арені.
- 13. Геополітика Бразилії на міжнародній арені.
- 14. Геополітичні та геоekonomічні аспекти інтеграції в Латинській Америці.

Тести

1. До Магрібського субрегіону (у вузькому розумінні) належать:

- а) Алжир;
- б) Туніс;
- в) Марокко;
- г) Єгипет;
- ґ) Судан;
- д) Мавританія.

2. Африканський Союз було засновано:

- а) у 1998 р.;
- б) у 2000 р.;
- в) у 2002 р.;
- г) у 2004 р.

3. Штаб-квартира Ліги арабських держав (Арабської ліги) знаходиться:

- а) в Алжирі;
- б) у Рабаті;
- в) у Каїрі;
- г) у Хартумі.

4. МЕРКОСУР у нинішньому складі функціонує:

- а) з 1990 р.;
- б) з 1992 р.;
- в) з 1995 р.;
- г) з 1997 р.

5. До “Антиамериканської геополітичної вісі” у Латинській Америці належать:

- а) Аргентина;
- б) Гватемала;
- в) Куба;
- г) Венесуела;
- г) Болівія;
- д) Гондурас.

Теми рефератів

- 1. Геополітична ситуація в Північній Африці.
- 2. Геополітика сучасного Єгипту на Близькому Сході.
- 3. Геополітика сучасної Лівії в Африці.
- 4. Геополітична ситуація в Алжирі.
- 5. Геополітична ситуація в Судані.
- 6. Геополітична ситуація в Сомалі.
- 7. Геополітика Південної Африки на континенті.
- 8. Панафриканізм як геополітична концепція.
- 9. Геополітична ситуація у Вест-Індії.
- 10. Геополітика Куби в Карибському басейні.
- 11. Геополітична ситуація у Центральній Америці.
- 12. Геополітика Мексики у Центральній Америці.
- 13. Геополітика Венесуели в Латиноамериканському регіоні.
- 14. Геополітика сучасної Аргентини в Латиноамериканському регіоні.
- 15. Геополітика Бразилії на світовому і регіональному рівнях.
- 16. Геополітична ситуація в Мікронезії.
- 17. Геополітична ситуація в Меланезії.
- 18. Геополітична ситуація в Полінезії.

Тема 13. Українська геополітика

Тематика лекції

- 1. Геополітичне положення України.
- 2. Геополітичні аспекти розвитку України.

- 3. Розвиток геополітичної думки в Україні.
- 4. Україна в геополітичних концепціях зарубіжних вчених.
- 5. “Європейський” вектор геостратегії України.
- 6. Геополітичні аспекти взаємодії України з НАТО.
- 7. Геополітичні аспекти сучасних взаємовідносин України та Російської Федерації.

Література [2; 3; 6; 10; 11; 15; 17; 19; 22; 25]

Теми для самостійної роботи

- 1. Україна в геополітичному просторі СНД.
- 2. Україна в ГУАМ; активна геополітична трансформація.
- 3. Геополітичні аспекти формування ЄП; позиція України.
- 4. Геополітичні аспекти українсько-польських відносин.
- 5. Геополітичні аспекти українсько-румунських відносин.

Питання для самоконтролю

- 1. Геополітичне положення сучасної України.
- 2. Сучасні кордони України.
- 3. Основні етапи формування території України до ХХ ст.
- 4. Формування території України у ХХ ст.
- 5. Українське ендемічне поле.
- 6. Геополітична регіоналізація України.
- 7. Внутрішня геополітика в Україні.
- 8. Розвиток геополітичної думки в Україні.
- 9. Україна в геополітичних поглядах російських геополітиків.
- 10. Україна в геополітичних поглядах американських геополітиків.
- 11. Геополітика і стратегія зовнішньої політики України.
- 12. Геостратегічний вектор України на інтеграцію з Європейським Союзом.
- 13. Геополітичні аспекти взаємодії України і НАТО.
- 14. Україна і держави Центральної та Східної Європи: геополітика взаємодії.
- 15. Геополітичні аспекти взаємовідносин України і Російської Федерації.
- 16. Регіональна геополітична і гео економічна стратегія України.

Тести

1. До сусідів України першого порядку належать:

- а) Російська Федерація;
- б) Білорусь;

- в) Молдова;
- г) Словаччина;
- г) Чехія;
- д) Польща;
- є) Вірменія;
- є) Румунія.

2. “Промосковську” геополітику в Україні проводили:

- а) Я. Барабаш;
- б) І. Виговський;
- в) М. Пушкар;
- г) П. Орлик;
- г) І. Гізель;
- д) Л. Баранович.

3. Автором геополітичного проекту створення Балтійсько-Понтійської федерації був:

- а) С. Рудницький;
- б) М. Міхновський;
- в) І. Франко;
- г) М. Драгоманов.

4. Автором ідеї створення Чорноморсько-Адріатичної федерації був:

- а) С. Томашівський;
- б) В. Антонович;
- в) В. Липинський;
- г) С. Шелухін.

5. Автором “Чорноморської доктрини” був:

- а) Д. Донцов;
- б) Ю. Липа;
- в) В. Липинський;
- г) М. Хвильовий.

6. Хартія про особливе партнерство між Україною і НАТО була підписана:

- а) у 1994 р.;
- б) у 1997 р.;
- в) у 1998 р.;
- г) у 2000 р.

Теми рефератів

1. Геополітичні аспекти формування і розвитку Київської Русі.
2. Геополітика Б. Хмельницького.
3. Геополітичні аспекти розвитку Гетьманської держави.
4. Українські етнічні землі за межами сучасної України.
5. Українська геополітична думка у ХІХ ст.
6. Геополітичні погляди М. Грушевського.
7. Геополітичні погляди В. Липинського.
8. Геополітичні погляди С. Рудницького.
9. Геополітичні погляди Ю. Липи.
10. Геополітика ОУН-УПА в період Другої світової війни.
11. Україна в польській геополітичній думці.
12. Україна в сучасній російській геополітичній думці.
13. Україна у працях З. Бжезінського.
14. Геополітичні аспекти взаємовідносин України і Польщі.
15. Геополітичні аспекти взаємовідносин України і Румунії.
16. Геополітика Російської Федерації щодо України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Василенко І. А.* Геополітика сучасного світу: Учеб. посіб. — М.: Гардарики, 2006. — 317 с.
2. *Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов.* — К.: МАУП, 2004. — 296 с.
3. *Гольцов А. Г.* Політична географія: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2007. — 256 с.
4. *Дністрянский М. С.* Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. — Л.: ЛНУ, 2003. — 111 с.
5. *Дергачев В. А.* Цивілізаційна геополітика (Большие многомерные пространства). — О.: ИПРЭИ НАНУ, 2003. — 262 с.
6. *Мадіссон В. В., Шахов В. Л.* Сучасна українська геополітика: Навч. посіб. — К.: Либідь, 2003. — 176 с.
7. *Мальський М. З., Мацяк М. М.* Теорія міжнародних відносин. — К.: Знання, 2007. — 461 с.
8. *Перепелиця Г. М.* Конфлікти в посткомуністичній Європі. — К.: НІСД, 2003. — 432 с.
9. *Політична географія і геополітика: Навч. посіб. / Б. П. Яценко та ін.* — К.: Либідь, 2007. — 256 с.

10. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. — К.: Либідь, 2006. — 712 с.
11. Шульга М. А. Російський дискурс геополітики. — К.: Видавець ПАРАПАН, 2006. — 524 с.

Додаткова

12. Андрианова Т. В. Геополитические теории XX в. (Социально-философское исследование). — М., 1996. — 178 с.
13. Ашенкамф Н. Н., Погорельская С. В. Современная геополитика: Учеб. пособие. — М.: Академ. проект, 2005. — 207 с.
14. Бабурин С. Н. Мир империй: Территория государства и мировой порядок. — СПб.: Изд-во Р. Асланова “Юрид. центр Пресс”, 2005. — 769 с.
15. Базив Д. П. Геополитическая стратегия Украины. — К., 2000. — 192 с.
16. Бебик В. М., Шергін С. О., Дегтерьова Л. О. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика. — К.: Ун-т “Україна”, 2006. — 208 с.
17. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи: Пер. з англ. — Л.: Лілея-НВ, 2000. — 236 с.
18. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство: Пер. з англ. — К.: Вид. дім “Киево-Могилянська акад., 2006. — 203 с.
19. Блїй де Г., Муллер П., Шаблій О. Географія: світи, регіони, концепти: Пер. з англ. — К.: Либідь, 2004. — 740 с.
20. Добровольський О. В. Геополітичний розвиток Південної Азії, Океанії, Африки й Латинської Америки та інтереси України. — К.: Університетське вид-во “Пульсари”, 2006. — 128 с.
21. Етнополітична карта світу ХХІ ст.: Методичний та предметний коментарі / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. — Тернопіль: Мандрівець, 2000. — 240 с.
22. Зленко А. Дипломатия и политика: Украина в процессе динамических геополитических перемен. — Х.: Фолио, 2004. — 559 с.
23. Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополитика и политическая география: Учебник. — М.: Аспект Пресс, 2005. — 478 с.
24. Лебедева М. М. Политическое урегулирование конфликтов: Подходы, решения, технологии. — М.: Аспект Пресс, 1997. — 272 с.

25. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України. — К.: Текст, 2003. — 600 с.
26. Нартов Н. А., Нартов В. Н. Геополитика: Учебник. — М.: ЮНИТИ-ДАНА; Единство, 2007. — 527 с.
27. Нікітюк В. О. Етнічний конфлікт як проблема євроатлантичної безпеки: міжнародно-правовий аспект: Монографія. — К.: Купріянова, 2007. — 424 с.
28. Панарин А. С. Стратегическая нестабильность в ХХІ веке. — М.: Эксмо; Алгоритм, 2004. — 636 с.
29. Тихонравов Ю. В. Геополитика: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА-М, 2000. — 269 с.
30. Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посіб. — К.: Знання, 2007. — 422 с.
31. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций: Пер. с англ. — М.: Изд-во АСТ, 2003. — 603 с.
32. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Учеб. пособие. — М.: Гардарики, 2003. — 590 с.

Література, рекомендована для індивідуальної роботи

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму: Пер. з англ. — К.: Критика, 2001. — 272 с.
2. Арон Р. Мир і війна між націями: Пер. з фр. — К.: Юніверс, 2000. — 688 с.
3. Ачкасов В. А. Этнополитология: Учебник. — СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2005. — 336 с.
4. Балібар Е. Ми, громадяни Європи? Кордони, держава, народ: Пер. з фр. — К.: Курс, 2006. — 354 с.
5. Бруз В. С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. — К.: Либідь, 1995. — 111 с.
6. Валєвський О. Л., Гончар М. М. Структура геополітичних інтересів України. — К.: НІСД, 1995. — 99 с.
7. Василенко І. А. Диалог цивилизаций: социокультурные проблемы политического партнерства. — М.: Эдиториал УРСС, 1999. — 272 с.
8. Василенко І. А. Политическая глобалистика: Учеб. пособие. — М.: Логос, 2003. — 359 с.
9. Василенко С. Д. Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі. — О.: ОДМА, 2000. — 208 с.

10. *Вілсон Е.* Українці: несподівана нація: Пер. з англ. — К.: КІС, 2004. — 552 с.
11. *Гаджиев К. С.* Введение в геополитику: Учебник. — М.: Логос, 2003. — 432 с.
12. *Гаджиев К. С.* Геополитика. — М.: Междунар. отношения, 1997 — 384 с.
13. *Гаджиев К. С.* Геополитика Кавказа. — М.: Междунар. отношения, 2001. — 463 с.
14. *Гаєвський Б. А.* Сучасна українська політологія: Навч. посіб. — К.: МАУП, 1999. — 268 с.
15. *Геополітика держав: Короткий словник для журналістів / А. Лазарева (упоряд.).* — К.: НаУКМА, 2007. — 215 с.
16. *Геополитика: Антология / Сост.: Н. Н. Ашенкампф, С. В. Погорельская.* — М.: Академ. проект; Культура, 2006. — 1004 с.
17. *Гідон Г.* Нація і держава. Новий підхід до етнічних конфліктів та обмеження суверенітету. — Л.: Просвіта, 1997. — 136 с.
18. *Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура.* — К.: Фенікс, 2003. — 584 с.
19. *Гринев В. Б., Гугель А. С.* Потерянное десятилетие — контуры новейшей политической и экономической истории Украины. — К.: МАУП, 2001. — 432 с.
20. *Гумилев Л. Н.* Этногенез и биосфера Земли. — М.: Айрис Пресс, 2004. — 557 с.
21. *Демони миру і боги війни. Соціальні конфлікти посткомуністичної доби.* — К.: Політ. думка, 1997. — 495 с.
22. *Дергачев В. А.* Геополитика. — К.: ВИРА-Р, 2000. — 448 с.
23. *Дергачев В. А.* Геоэкономика Украины: (теоретические и прикладные основы). — О.: ИПРЭИ НАНУ, 2002. — 244 с.
24. *Дергачев В. А.* Глобальная геоэкономика: Трансформация мирового экономического пространства. — О.: ИПРЭИ НАНУ, 2003. — 238 с.
25. *Дністрянський М. С.* Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики: Монографія. — Л.: Літопис, 2006. — 490 с.
26. *Дністрянський М. С.* Україна в політико-географічному вимірі. — Л.: ЛНУ, 2000. — 310 с.
27. *Дугин А. Г.* Геополитика постмодерна: времена новых империй; очерки геополитики XXI века. — СПб.: Амфора, 2007. — 382 с.
28. *Дугин А. Г.* Основы геополитики. Геополитическое будущее России. Мыслить пространством. — М.: Арктогея-центр, 1999. — 928 с.
29. *Европеизация и разрешение конфликтов: конкретные исследования европейской периферии: Пер. с англ.* — М.: Весь мир, 2005. — 312 с.
30. *Жильцов С. С.* Геополитика Каспийского региона. — М.: Междунар. отношения, 2003. — 278 с.
31. *Замятин Д. Н.* Гуманитарная география: пространство и язык географических образов. — СПб.: Алетейя, 2003. — 332 с.
32. *Зюганов Г.* На рубеже тысячелетий. Судьба России в современном мире. — М.: Мысль, 2001. — 574 с.
33. *Камінський А.* Основы міжнародних відносин. — Л.: ЛНУ, 2001. — 208 с.
34. *Киссинджер Г.* Дипломатия: Пер. с англ. — М.: Ладомир, 1997. — 848 с.
35. *Колосов В. А.* Политическая география. Проблемы и методы. — Л.: Наука ЛО, 1988. — 190 с.
36. *Коппель О. А., Пархомчук О. С.* Міжнародні відносини ХХ ст. — К.: Школяр, 1999. — 255 с.
37. *Лебедева М. М.* Мировая политика: Учебник. — М.: Аспект Пресс, 2003. — 351 с.
38. *Лисичкин В. А., Шелепин Л. А.* Глобальная империя зла. — М.: Крымский мост-9Д, Форум, 2001. — 448 с.
39. *Мадиссон В. В., Шахов В. Л.* Політологія міжнародних відносин: Навч. посіб. — К.: Либідь, 1997. — 176 с.
40. *Макаренко В. В.* Кто союзники России? Ментальность и геополитика: парадоксы теории безопасности России. — М.: Страдиз; ФИАМР, 2000. — 254 с.
41. *Маначинський О. Я., Соболев А. А.* Воєнна безпека України та вплив на неї геополітичних факторів. — К.: НІСД, 1997. — 163 с.
42. *Мартинюк В. О., Троян С. С.* Політична географія та геополітика: Словник-довідник. — К.: НВЦ ВО, 2005. — 224 с.
43. *Мацко А. С.* Міжнародне право: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 216 с.
44. *Мечников Л. И.* Цивилизация и великие исторические реки: Статьи. — М.: Прогресс; Пангея, 1995. — 464 с.

45. *Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): Підручник / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. — К.: Либідь, 1999. — 558 с.*
46. *Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980–2000-ні роки): Підручник / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. — К.: Либідь, 2001. — 622 с.*
47. *Мокляк Н. Н., Перепелица Г. Н., Фареник С. А. Феномен военно-политического конфликта в современной этнополитической ситуации. — К., 1995. — 160 с.*
48. *Московско-Шанхайская модель миропорядка XXI века / Под общ. ред. В. Н. Кузнецова. — М.: Книга и бизнес, 2006. — 863 с.*
49. *Негри А., Хардт М. Множество: война и демократия в эпоху империй: Пер. с англ. — М.: Культурная революция, 2006. — 508 с.*
50. *Нижник Н. Р., Ситник Г. П., Білоус В. Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку). — Ірпінь: Преса України, 2000. — 304 с.*
51. *Орлова И. Б. Евразийская цивилизация. Социально-историческая ретроспектива и перспектива. — М.: Норма, 1998. — 275 с.*
52. *Поздняков Э. А. Геополитика. — М.: Прогресс-Академия, 1995. — 96 с.*
53. *Політична система України: особливості становлення, тенденції розвитку: Навч. посіб. / І. Ф. Курас, Ф. М. Рудич, Р. В. Балабанов та ін. — К.: Парламентське вид-во, 2002. — 328 с.*
54. *Права человека и вооруженные конфликты / Отв. ред. В. А. Карташкин. — М.: Норма, 2001. — 384 с.*
55. *Рамоне И. Геополитика хаоса: Пер. с исп. — М.: ТЕИС, 2001. — 128 с.*
56. *Россия в мировой политике: Учеб. пособие / Под общ. ред. А. А. Литовченко. — М.; СПб.: Издат. дом “Герда”, 2006. — 399 с.*
57. *Рудич Ф. М. Політологія: Курс лекцій. — К.: Ін-т держави і права ім. В. Корецького, 2000. — 200 с.*
58. *Савицкий П. Н. Континент Евразия. — М.: Аграф, 1997. — 464 с.*
59. *Сирота Н. М. Основы геополитики: Учеб. пособие. — СПб.: ИВЭСЭП; Знание, 2001. — 136 с.*
60. *Сорокин К. Э. Геополитика современности и геостратегия России. — М.: РОССПЭН, 1996. — 168 с.*
61. *Тойнби А. Дж. Постижение истории: Сборник: Пер. с англ. — М.: Прогресс; Культура, 1996. — 608 с.*
62. *Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф. М. Рудича. — К.: МАУП, 2002. — 488 с.*
63. *Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку. — К.: НІСД; НІУРВ, 1999. — 192 с.*
64. *Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление. — М.: Логос, 2002. — 254 с.*
65. *Уткин А. И. Мировой порядок XXI века. — М.: Эксмо, 2002. — 512 с.*
66. *Фуше М. Европейская республика. Исторические и географические контуры: Пер. с фр. — М.: Междунар. отношения, 1999. — 168 с.*
67. *Цымбурский В. Л. Остров Россия. Геополитические и геохронологические работы. 1993–2006. — М.: РОССПЭН, 2007. — 544 с.*
68. *Цымбурский В. Л. Россия — Земля за Великим Лимитрофом: цивилизация и ее геополитика. — М.: Эдиториал УРСС, 2000. — 144 с.*
69. *Чернов П. В. Россия: этногеополитические основы государственности. — М.: Вост. лит., 1999. — 208 с.*
70. *Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. — Л.: ЛНУ, 2001. — 744 с.*
71. *Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории: В 3-х т.: Пер. с нем. — М.: Мысль, 1998.*
72. *Экономическая, социальная и политическая география мира. Регионы и страны / Под ред. С. Б. Лаврова, Н. В. Каледина. — М.: Гардарики, 2002. — 928 с.*
73. *Этнополитический конфликт: пути трансформации: настольная книга Бергхофского центра: Пер. с англ. — М.: Наука, 2007. — 583 с.*
74. *Этносы и конфессии на Востоке: конфликты и взаимодействие. — М.: МГИМО, 2005. — 576 с.*

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Геополітика”	7
Список літератури.....	43

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. К. Валицька*
Комп’ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-4594

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. 2,9. Обл.-вид. арк. 1,64. Наклад 50 пр.
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*